Restaurátori dokumentáció.

A Martfűi Hely- és ipartörténeti Gyűjtemény felkérésére restaurálást végeztünk.

A megtekintett térképekről, grafikonokról általánosságban elmondható, hogy gyakran a már kész térképre változtatásokat, mérnöki jegyzeteket, számításokat még pótlólag ráírták, rárajzolták. A legkülönfélébb tintákkal és ceruzákkal, színes anyagokkal készültek, így semlegesítésüket is tintavizsgálatok és egyedi mérlegelés alapján kell kiválasztani (nedves vagy oldószeres lehetőségből). Savas géppapírra készültek, szakadozottak és törékenyek, így semlegesítésük és további védelmük érdekében pufferelésük elkerülhetetlen és használatukhoz, kutatásukhoz megerősítésükre van szükség!

A továbbiakban az alapanyagra bontva külön tárgyaljuk a mappa és a lapok restaurálási dolgait:

Mappa mérete: 67 x 86 x5 cm

A benne lévő lapok méretei –átlag 84 cm magasság - 64 cm szélesség mellett kihajthatók (akár háromszor szélesebbre pl cm-re).

A Mappából a Tábláin kívül biztos eredeti a borítópapírja (mélynyomással MARTFÜ felirattal). Pótlása kézi javítással, szakadások összeillesztése sima japánpapírral, vagy két rétegben összeragasztott japánpapírral (a két réteg összeállítására azért lehet szükség, mert a megfelelő színű, textúrájú japánpapír egy rétegben vékonynak bizonyult, illetve az eredeti hordózó is több rétegű. A felületét anyagában színezett gyári papírokkal (ingres Hahnemühne, Fabriano, Geltex borítópapír) egészítettük ki (összeragasztása metil-cellulózzal (Glutofix 600).

Eredeti, vagy igen korai pótlás a két hordozószalag (és szegecselésük), ezek jó állapotúak.

Későbbi de korai rápótlás a gerincen az a kék sávolykötésű munkaruha-anyaghoz hasonlító pamutszövet, mellyel belülről és kívülről megerősítették a fizikai hatásnak leginkább kitett részt. Ez eredetileg enyvvel lehetett ragasztva, de a szélein már vissza-ragasztásos javítások is történtek. Nem tartottuk nagyon idegennek ezt a kipótlási formát, és mivel nagy nehézségek és fizikai veszteségekkel lehetett volna csak eltávolítani, elfogadtuk a tárgytörténetéhez való tartozását, és így konzerváltuk azt.

Száraz tisztítás – radírral és kaucsuk szivaccsal, gondos porszívózás, lapok portalanítása történt. Nedves vattával áttörlés, tamponálást nem alkalmaztuk, a próbák alapján nem láttuk eredményesnek.
Metil-cellulóz (thylose MH 300); bőrenyv; búza-, rizs-keményítő ragasztóanyagokkal, ki és alá pótoltuk pamutvászon; könyvkötővásznak, kalikó -segítségével.

Savas géppapíron lévő dokumentumok jellemző hibái:

Sok részben hajtott, annyifelé is tört, fekete színű tus és színes utólagos rárajzolásokkal, savas, hajtásvonalakban töredezett, térképe és vízvezetékei, Talajfúrások és vezetékek, a gyárak üzemek, szintvonalak stb jelölésekkel, utcákra lebontva.

Szakadva 3 sávban ragasztott, modern ragasztóval összekent betöredezett lapjai vannak, aláírt, kézi színezett, illetve ismeretlen barnás és egyéb foltok találhatók, szerencsére képfelületeken kívül.

Restaurálási terv és anyagok- módszerek ismertetése

Elvégzendő általános munkamenet papírhordozókhoz:

Teljes körű száraztisztítás, portalanítás ecsetekkel, különféle radírfajtákkal.
Állapotukhoz tartozó mentési terv részeként a restaurálást megelőző vizsgálatokban a *papír pH ellenőrzése:* pH-mérése pH ellenőrző tollal (pH Testing Pen) ha az eredmény: a lila elszíneződés, ha ez a papír savasságára utal és a javasolt kezelés: savtalanítás, és pufferolás.
Ezt az elszíneződés veszélyes mértékben csak az utólagos rápótlásokon találtuk, Így azok eltávolításáról döntöttünk, az egész kötetet nem tartottuk szükségesnek semlegesíteni, a még sárgult-barnult részeket, bontás nélkül, szerves oldószeres kezelésben részesítettük (Savtalanítás és pufferolás – Bookkeeper* oldattal, porlasztva- alant részletesebben leírva).

Oldódásvizsgálat a színes anyagokra és ragasztókra, illetve a felületi bevonatokra, tekintettel, hogy a tervezett savtalanítás részleges és inert anyaggal történik, korlátozottabban volt szükség.

A tervezett megerősítések okán végzett vizsgálatok eredménye az, hogy a fekete műszaki-tusok tökéletesen rögzültek, sem vízre sem alkoholfélékre nem mozdulnak, szükség esetén a felületi bevonatok(régen kicsurgott ragasztók,, -réteg-szalagok leoldása vízzel és szerves oldószerekkel, alkohollal is történhet).

Restaurálás általános menete:

Száraz tisztítás – radírral és kaucsuk szivaccsal, gondos porszívózás, lapok portalanítása,
- nedves vattával áttörlés, tamponálás hátoldalról (különösen a szennyezettebb széleken és a szakadások mentén

- közvetlenül a nyirkosítás után préselés, hogy az erős gyűrődések és törések kisimuljanak, ezáltal könnyebben és szebben lehessen pótolni a papírt
- régen kicsurgott ragasztók, ragasztó enyves-szalagok és a vászonpausz javítások, mind enyvees kötöanyagúak voltak, így fizikai eltávolításuk lehetséges volt, a maradványok leoldása vízzel nedvesítve történhetett).

- Savtalanítás és pufferolás a szükséges helyeken – Bookkeeper* oldattal, porlasztva
(Bookkeeper oldat – 0,5 g MgO / 1 liter perfluor-heptán)
BookKeeper- oldattal történő semlegesítésről: mely esetben Magnézium oxidot perfluor-

heptánban diszpergálnak, a részecskék az oldószerrel behatolnak a papírrostok közé, és a papírban lévő vízzel reagálva keletkező Magnézium-hidroxid semlegesíti a papírban lévő savakat, és a fölöslegben lévő részecskék a papírban maradva képezik a később keletkező savakkal szembeni védőhatást kifejtő lúgos maradékot. A folyamat végén a keletkező lúgos maradék minimálisan 1.5%- amely megfelelő mértékű védettséget ad a vizsgálatok szerint a későbbi savas hatásokkal szemben.

Javítás – kézi javítással, szakadások összeillesztése és összeragasztása metil-cellulózzal (Glutofix 600)
A kézi pótlás: sima japánpapírral, vagy két rétegben összeragasztott japánpapírral (a két réteg összeállítására azért lehet szükség, mert a megfelelő színű, textúrájú japánpapír egy rétegben vékonynak bizonyult, illetve az eredeti hordózó is kétrétegű (ún.: duplex).
- Simítás- a fotók esetében nehezítéssel, a rajzolt papírok esetében pákával (150-160 Cº),
Megerősítés a hátoldalakon és a hajlatokban japánpapírral és metil-cellulóz ragasztóval, vagy akrilátfilmes fátyolpapírral hátoldalról, egész felületen felvasalva, ezáltal merevséget sikerült biztosítani a papírhatású fogás megtartása mellett (gyártó: Preservation Equipment (GB)

A matt ZSELATINOS ELÕHÍVÓPAPÍR- ként azonosított fotográfiák elé megfelelő „silver-safe" - papír védőlapokat helyeztünk. (Megfelel a PAT követelményeinek: az ún. Photographic Activity Test (PAT, ISO 14523, helyettesítve az ISO 18916), melyet az Image Permanence Institute (Rochester, USA) végez e.)

Tárolóeszközként savmentes, pufferolt papírból óvó védő plusz mappa-doboz készült az egész műtárgyegyüttesnek.

Felhasznált anyagok:

- radírpor, latex szivacs, Wishab-radírszivacs, radír (Koh-I-Noor – gumiradír)
- *Bookkeeper-oldat (porlasztva: 0,5 g MgO / 1 liter perfluor-heptán)

mely esetben Magnézium-oxidot perfluor-heptánban diszpergálnak, a részecskék az oldószerrel behatolnak a papírrostok közé, és a papírban lévő vízzel reagálva keletkező Magnézium-hidroxid semlegesíti a papírban lévő savakat, és a fölöslegben lévő részecskék a papírban maradva képezik a később keletkező savakkal szembeni védőhatást kifejtő lúgos maradékot.

A perfluor-heptán, az oldószer egy szinte teljesen inert-anyag, kémiailag közömbös, vagyis a kémiai anyagok többségével nem lép reakcióba, a könyvek-papírok restaurálására kifejlesztett anyag az ilyen környezetben előforduló anyagokkal teljes közömbösséget mutat, a felületről szublimál, egészségügyi szempontból veszélytelen és határérték sincsen rá megállapítva.

- alkoholos oldatban Klucell (hidroxi-propil cellulóz),
- étkezési zselatin; metil-cellulóz (thylose MH 300); bőrenyv; búza-, rizs-keményítő
- lúgos feltárású lombos-fa és len rostkeverék, ingres-papírok (Hahnemuhle/Fabbriano), európai kézi öntött papírfélék, japánpapírok, lúgosra pufferolt Fabbriano- vagy Hahneműhne gyártmányú papírok és kartonok, Geltex borítópapír
- pamutvászon; könyvkötővásznak, kalikó

Koh-i-noor és dervent gyártmányú színes és akvarell ceruzák, műszaki tus.

Alulírott Kovács Péter restaurátor, Boteh Bt. tulajdonos nyilatkozom, hogy ezen munkák esetében is, ha a kezelés során keletkeznek káros anyagok, hulladékok, azok környezetvédelmi jogszabályoknak megfelelő kezeléséről, ártalmatlanításáról, megfelelő tárolóhelyre történő szállításáról gondoskodunk (10 fő dolgozói létszám alatti, külön környezetvédelmi-hulladék-kezelési bevallásra nem kötelezett).

Kelt: 2017. november 21.

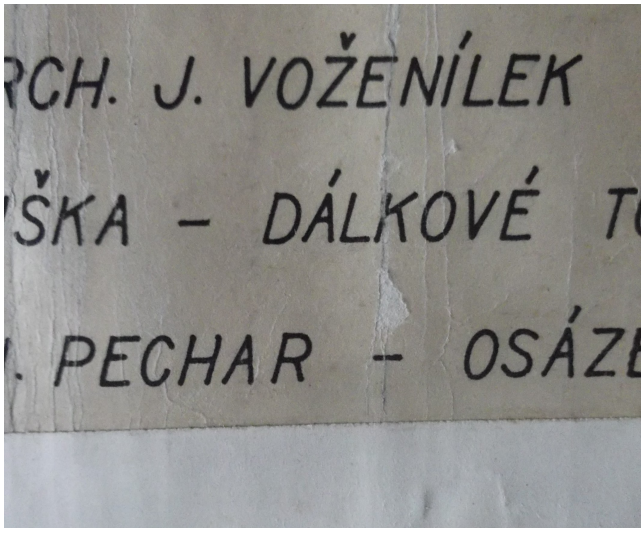
Kovács Péter restaurátor

A mappa és borításának legértékesebb részlete, MARTFÜ magasnyomásos -aranyozásos feliratával, restaurálás előtt és után:

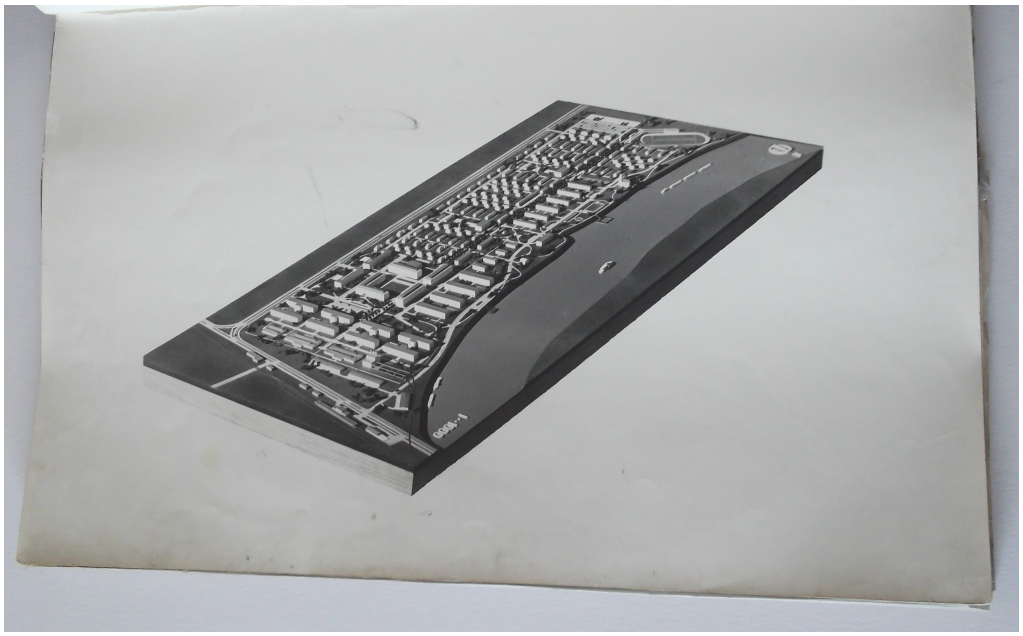

A tervdokumentáció első oldalának részlete restaurálás előtt, közben és részletei, kipótlás után.

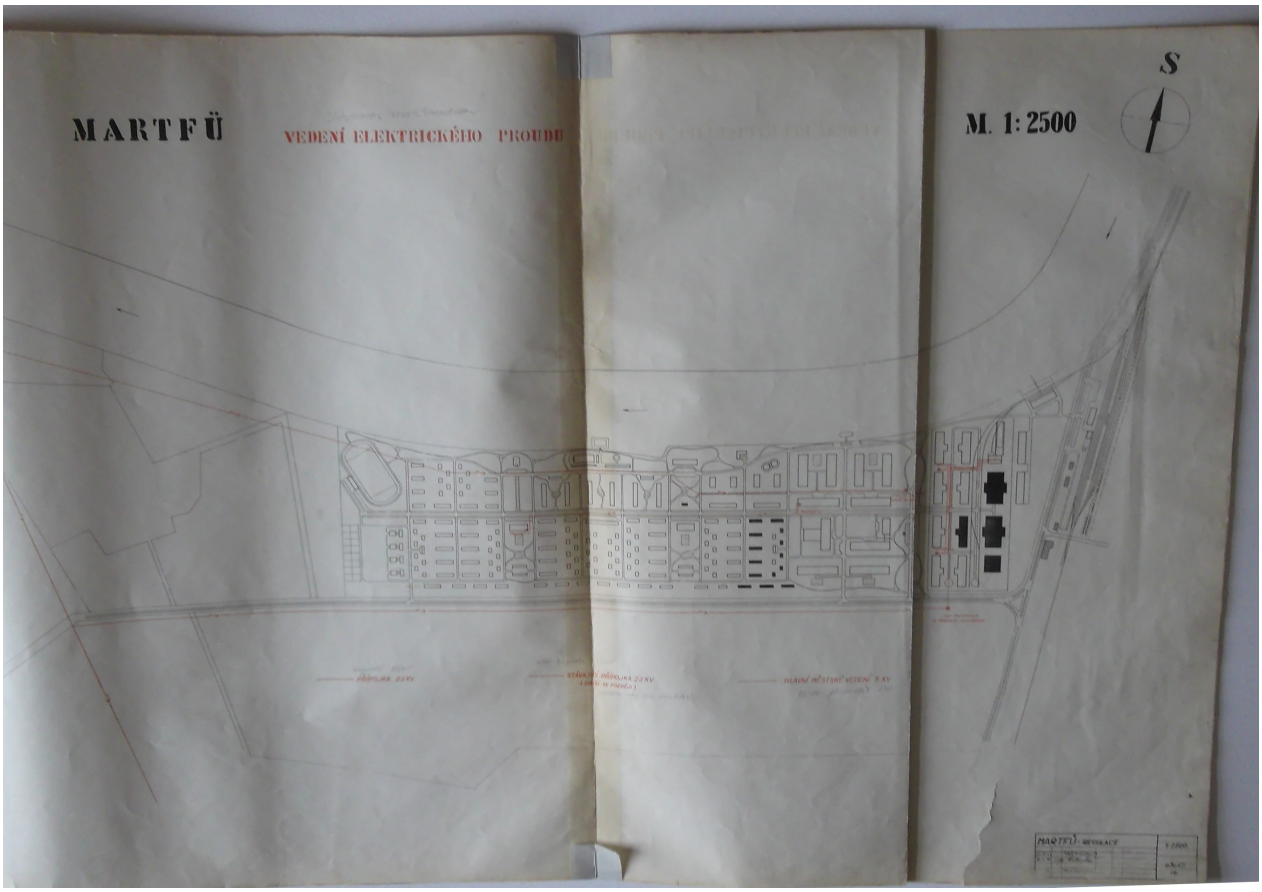

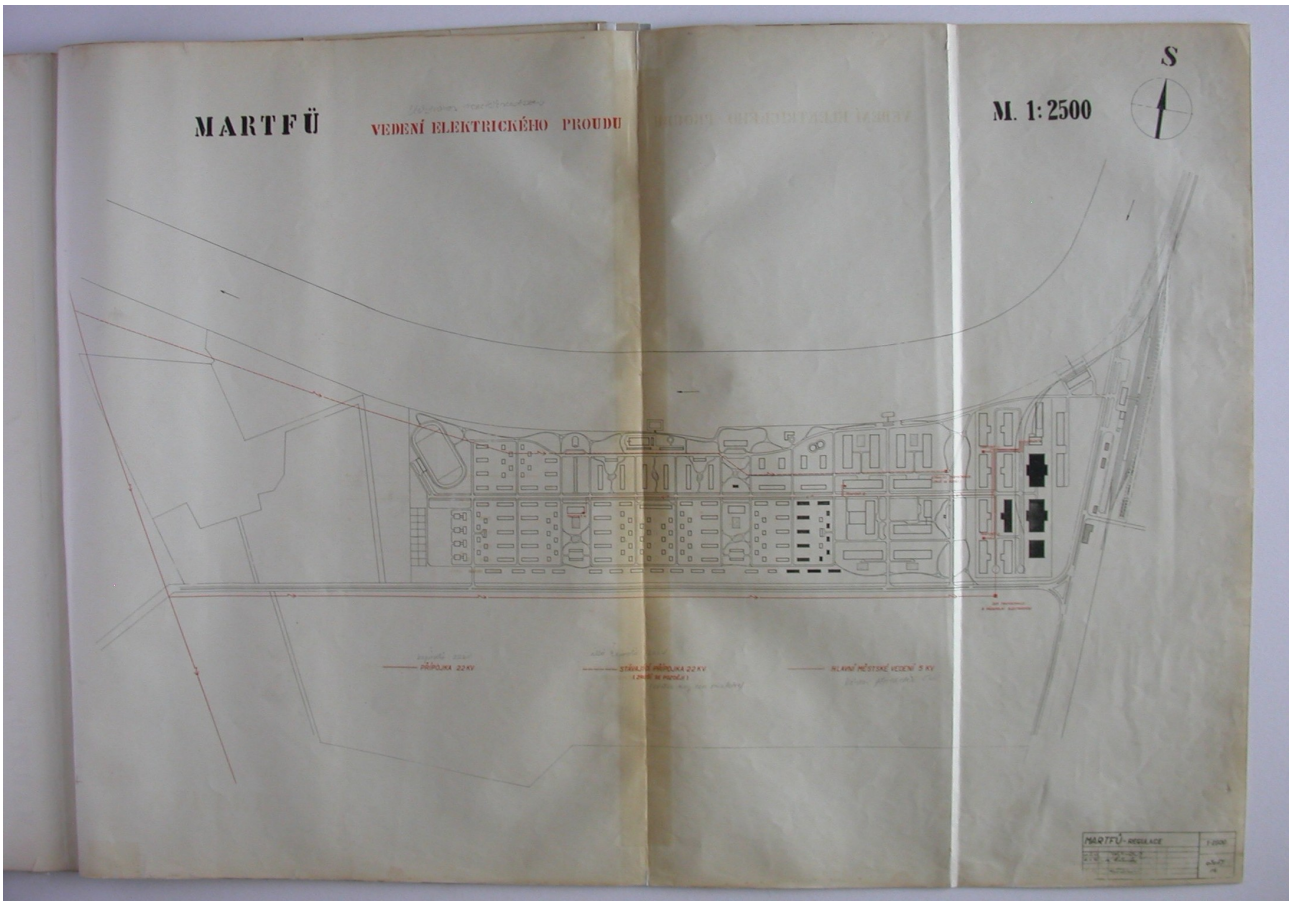
Egyik fotóként készült oldal (ezn felület nagyon kevéssé tisztítható) szerencsére foltjai képfelületet nem érintenek), és az elé helyezett védőpapír

Kihajtogathatós dokumentáció részlet és vászonpausz rápótlásai,
ezen megerősítések leemelése, és maradványaik tisztítása.

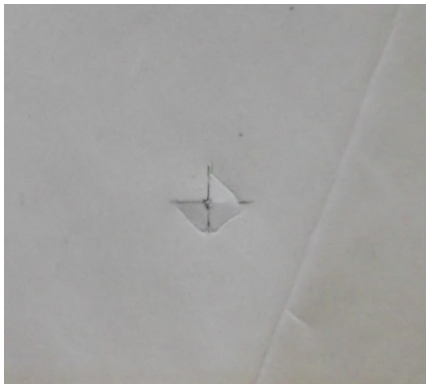

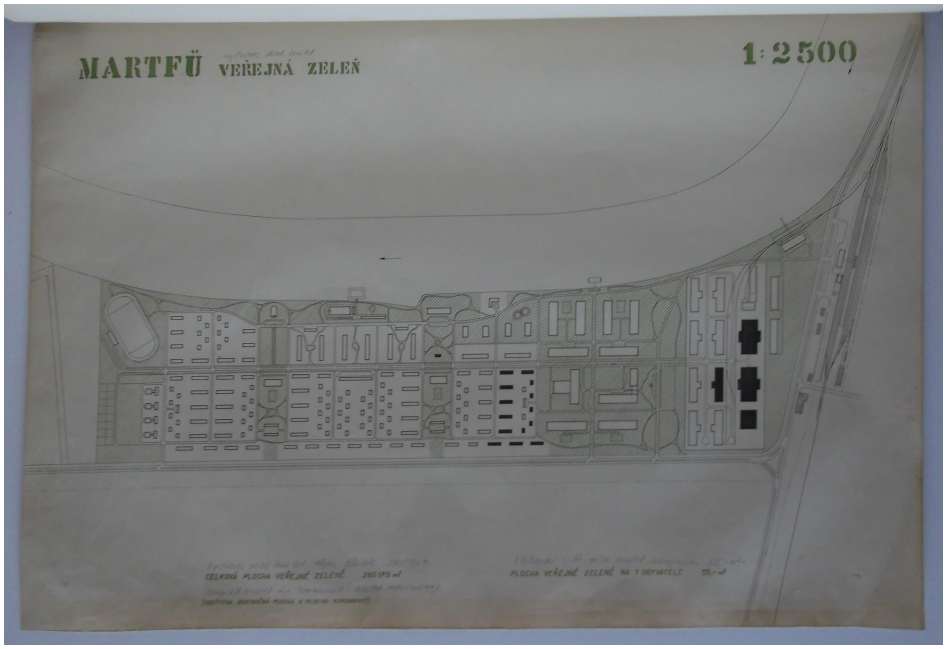

Szakadt és hiányos részlet a tervdokumentációból, megelőző állapot és javítása

Restaurálták a város eredeti tervdokumentációját

A Nemzeti Kulturális Alap 2017 tavaszán pályázatot írt ki műtárgyak, dokumentumok restaurálására. A Martfűi Hely- és Ipartörténeti Gyűjtemény a Bata cég által készített városrendezési tervdokumentáció restaurálására kért támogatást.
Ez az egyedi, cseh nyelvű dokumentum 1941-43-as datálású térképekkel és négy képpel a tervezett város makettjáról a mindenkori vezérigazgató irodájában kapott helyet. A Jiri Vozenilek, cseh építész által jegyzett tervdokumentáció 28 lapon részletes tervekkel szolgált városunk „felépítéséhez". 14-16 ezer fősre tervezték Martfűt, ahol a gyárépületek és lakóházak mellett kultúrház, templom, iskolák és egészségház is épült volna. A második világháború és a cipőgyár 1944-es bombázása hátráltatta a fejlődést, de az '50-es években újra folytatódtak az építkezések, részben a tervkönyv alapján.

A tervkönyv lapjain nyomott hagyott a több mint 70 év, lapjai ázásfoltosak, hajtásoknál szakadozott, a szakadozások ragasztószalaggal bejavítva, mappája sérült. Ebben az állapotában nem helyezhettük el megújult állandó kiállításunkban. A Nemzeti Kulturális Alap 500.000 Ft-tal támogatta a dokumentum restaurálását, mely Gyűjteményünk egyik kiemelkedő darabja, Martfű történetében betöltött szerepe miatt megőrzése kiemelkedő feladatunk.
Kovács Péter papír- és könyvrestaurátor végezte a külső borító mappa konzerválását és a térképek javítását, rekonstrukcióját. Munkája jóvoltából a tervkönyv újra megtekinthető a Martfűi Hely- és Ipartörténeti Gyűjtemény „Város születik" című állandó kiállításában.

Támogató: Nemzeti Kulturális Alap

Eiler Zita

muzeológus

http://martfu.hu/?module=news&action=show&nid=235880#MIDDLE

